

αφροσύνης για να μάς πη: Πάρτε την. Κι ο πυρετός αυτός δεν πέφτει. Έμεις εδώ όσο πάμε κ' έγκληματούμε περισσότερο κι ως πολίτες κι ως πατριώτες κ' οι Κρητικοί κι αυτοί με τα τελετατά τους καμώματα, δίνουν εκεί κάτω αδιάκοπα κλωτσιές στην Ένωση και την σπρώχνουν μακρύτερα.

Η άρρώστεια βαστάει ακόμα. Άρρώστεια από μας, κι άρρώστεια από κείνους. Έμεις έχουμε τον Κοινοβουλευτισμό, εκείνοι τον ποθόν. Νά, κ' η διάγνωση της άρρώστειας, που ξαπλώθηκε και στην Κρήτη. Με την άρρώστεια αυτή Ένωση δεν θα δούν οι Κρητικοί. Μα και οι λίγοι εδώ, οι φρόνιμοι, οι αηδισμένοι από το σάπιο πολιτεύμαά μας, τέτοια Ένωση δεν την θέλουν. Δε θέλουν με την Κρήτη να προσθέσουν ένα ακόμα κακό σπειρί στον κατασπειρισμένο οργανισμό του Ρωμαίικου. Θέλουν την Κρήτη γερή κ' ευρωσστη, τη θέλουν σαν μπόλι, να πούμε, για να μπολιάσουν μ' αυτήν διτι σάπια βρίσκεται τριγύρω μας.

Άμα γίνη τέτοια η Κρήτη, με το καλό να μάς έρθη. Και για να γίνη τέτοια, πρέπει ο Πρίγκηπας άμα γυρίση από την Εύρώπη να διατάξη να μη μπαίνουν Αθηναίικες εφημερίδες στο ήρωικό νησί. Άμα θα φύγη αυτό το μόλυσμα από τη Κρήτη, θα δητε πως άμέσως θα πάψουν οι Κρητικοί να δείχνουν στην Εύρώπη την Ταρταρινική γραθιά τους και θάρχησουν να να της δείχνουν την λεβεντιά τους και την φρονιμάδα τους.—Τότε—θα το δητε κι αυτό—δε θα χρειαστούν ούτε ειρηνικά, ούτε πολεμικά συλλαλητήρια, για την Ένωση.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΙΔΑ

(συνέχεια)

ΕΠΑΧΤΟΣ

Κωμόπολις καλή, επίνειον και πρωτεύουσα των Κραββαίων. Δυο δρόμοι (έχι άμαξητοι) σχίζουε την έπαρχία, ένας δια Πλατάνου και άλλος δια Λομποτινής. Δυο ποτάμια που σαν άδελφια από τα ίδια βουνά ξεκινούν και στην ίδια θάλασσα χύνονται, ο Μόρνος και ο Φιδάκης, ζώνουν την έπαρχία.

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ ΤΟΥ «ΝΟΥΜΑΣ»

Ο ΣΧΙΟΥΤΕΝ ΔΟΖΙ*

(*Ιαπωνικό παραμύθι· μετάφραση από το 'Αγγλικό)

Χίλια χρόνια άπισω, ως και η Ιαπωνία ήταν γιομάτη γίγαντες και μάϊσες και δράκοντες και στοιχειά, όπως και κάθε άλλος τόπος σ' εκείνον τον ίδιον κειρό πάνω κάτω. Και σήμερα διηγούνται στην Ιαπωνία ιστορίες από μάϊσες και δράκους του παλαιού καιρού, άπαράλλαχτα όπως και στα παιδιά μας οι παραμάνες. Τα Ιαπωνικά παραμύθια όμοια με τ' Άγγλικά, τα Γαλλικά και επίλοιπα, έχουν τες περισσότερες φορές ιστορική βάση, είνε όμως πολύ βεβαίωτο που ο ήρωας της ιστορίας τούτης είναι ιστορικό πρόσωπο παρά όσο ο δικός μας βασιληάς Άρθούρος, άγαλά και τα καμώματά του όπως και τα καμώματα του βασιληά μας έμεγαλωθήκαν κ' έτελειοποιήθηκαν από τη φαντασία των μεταγενέστερων.

* Άγγλικά είνε τυπωμένο στο Strand Magazine, Vol xii, N. 128, του Άγούστου 1901, με τον τίτλο «The japanese jack the giant killer by L a o n a r d Larkin with illustrations from an ancient japanese illuminated roll.»

Είνε ημέρα του άγιου Δημητρίου· μεγάλο έμπορικό πανηγύρι μαζεύει εκεί πολύ κόσμο της Ρούμελης. Βλέπει κανείς λίγη φουστανέλλα, μερικές χαριτωμένες μορφές, καμπόσους άντρες του βουνού, λίγη κίνηση και ζωή μέσα στην πόλι κούτη, που από τα άρχαία χρόνια έχρησίμευε ως στέρασμα φυλών και ως κέντρο πολεμικών επιχειρήσεων.

Οι άρχαίοι Δωριείς από εκεί έβγηκαν να πάρουν εύφορα χώματα. Οι Σλαύοι φαίνονται να πέρασαν από και, οι Βενετοί έσκήνωσαν κάτω από τα φρούρια του Έπαχτου, δάδν Ζουάν με τον στόλο της Δύσεως και ο Κούρμας με τους άρκατωλούς του εκεί έπολέμησαν το μισοφέγγαρο.

Και όταν τέλος στρέψης το βλέμμα προς το άπαρτο κίστρο και σου έλθη στο νου σου το δημοτικό τραγούδι που λέει ότι μόνο, «ό Ρουπακιάς το πάτησε με τον γέρο-Χουσαδά», φτύνεις τρεις φορές τη γη με άγκυκαπτησι που κχτι όνόματα λχστών και πλατασκολόγων έμπηκαν στη μνήμη του λαού, διώχνοντας τιμια κατορθώματα, μορφές ευγενικές παλληκαριών, θυσιασμένων στην πατρίδα, σαν τον καπισάν Κούρμα που πολύ πριν το 21 έκυριε με τους Βενετούς την Έπαχτο και το Καστέλλι (την Ναύπακτον και το Άντίρριον).

ΣΤΗ ΡΟΥΜΕΛΗ

Έκει ψηλά, λαγει η παραόσει, περνούσε ο Σκόντρκ πασάς στα 23. Από την Φθιώτιδα άρχισε να μπαίνει σε βουνά. Η Εύρυτανία, τα Κραββαία γεμάτα βράχες και κορυφές, λόγγους άγριους και χειμάρρους γύρω, στα μάτια του γύρω, και μπροστά στη φαντασία του η όρμητική άνδρεία του Μάρκου Μπότσαρη. Επίγαινε βιαστικά στο Μεσολόγγι συνθηκολογώντας με τους όρεινούς να διαθή και να με τους πειράξη. Και όταν κατέβηκε στην Τριχωνία και έπάτησε το πόδι του πιά επάνω σε κάμπο, τότε ο άγέρωχος Άλθανός, λέγει η παραόσει, έσκυψε και έφιλησε το χώμα του κάμπου.

Έκει ο θεός, λέγουν οι γέροντες, όταν έπλαττε τον κοσμο, μέσα σε μεγάλο κόσκινο έκοσκίνιζε τη γη. Και το χώμα το άφηνε να πέφτη στού Μοριζ την εύφορη άκτή, και τα λιθάρια που έμεναν στο τέλος, άνακτρέποντας το κόσκινο, τα έστιθάζε στην άπέναντι γη. Και έτσι έγιναν τα τόσα βουνά της Ρούμελης.

Είνε χρόνια πολλά τώρα. Ένα πρωί έσκαρφάλωσα επάνω στην Οίτη—ποιός θα περιγράψη τα κάλλη της που την δείχνουν σαν άμαδρύαδα περιήφανη, σαν βασιλισσα της έσοχής!

Και από εκεί με ένα ξένο ως τότε ρίγος είδα κάτω

και πέρα μια θάλασσα από γραμμές και λευκότητες. Ήσαν κορυφογραμμές και χιόνια βουνών. Και άνάμεσα τους η Γκιόνα ψηλή ψηλή και μυτερή και πέρα το άρχοντικό Παρκασός.

Έβλεπα ότι εξόμνησε η δημοώδης μας ποιήσι τ' Άγραφα, των κλεφτών τα λημέρια, το Βελούχι τ' πανέμορφο, τα Βαρδούσια τα ψηλά, την Όξειά την ζουγραφισμένη, όπως την λέει το τραγούδι που τ' άγραφα κοντά στα χιόνια τους.

ΗΜΕΡΟΣ ΤΟΙΟΣ

Τα ζώα στάθηκαν μόνα τους.—Έδώ είνε σταθμός, της Γριζς το βέμα, κατέβα, μου λέγει ο άγωγάτης.

Έδώ τελειώνει ένας γρασικός δρόμος που στην άριστερή όχθη του Μόρνου διαβαίνει τρεις ώρες.

Άπ' εδώ κ' επάνω αρχίζουν τα βουνά, μου πρόσθεσε ο ίδιος.

Ο χανιάτης, είχε ένα τραγού χάνι αυτό το μέρος, που έσωε γιατί φοβήθηκε με το κατηγορηθή ή πατριδα του γιατί την είπαν όρεινή, ήλθε κοντά και μου είπε.

—Και όμως είνε ημέρας τόπος! Μιά φορά ήταν κακός ο κόσμος. Τώρα αν έβρεχε τον θεριστή και τον Άλωνάρη, αν έλειπε η ζωοκλοπή και η ζημία που κάνουν τα πράματα στα χωράφια, λά ήταν κοντά εύτυχία. Θα ίδης και μόνος σου!

Εγύρισα τα μάτια άριστερά και είδα κατασπαρμένο το βουνό από τους χωρικούς του πρώτου χωριού που έπλησιάζαμε, της Γρανίτσας.

Είχε δίκαιο. Όλες οι άκρες κι όλες βράχες έχουν κλληιεργηθή, έστω και αν η πέτρα δεν δίνει καρπό. Τα πλάγια που δεν μπορεί κανείς ο ίδιος να στερεώση, όχι να οδηγήση βώδια, έχουνε σπαρθή. Το χώμα που κυλάει από τις βροχές το προσουλανε με άπειρα προχώματα που είνε κλιμακωτά φτιασμένα και που τα λένε δέματα, όμοια με τις πεζούλες των Αίγαιοπελαγιτών.

—Κρατάμε τον τόπο έμεις με το στανιό, δεν μάς κρατάει αυτός, μου έλεγε ο παππ Γεώργης, άγαθός παπας σ' ένα μακρυνό χωριό της Ρούμελης.

ΧΑΝΙ ΚΑΙ ΜΥΛΟΣ

Στη βρύση βερίσκουν εύκαιρία οι γυναίκες να πούν τα δικά τους. Το καλοκαιρι πάλι στα ξεφλουδίσματα του καλαμποκιού λένε χίλια δυό. Άλλά και στο μύλο όταν αλέθουν το σάρι ή το καλαμπού τους και μά-

Άφοκασθήτε λοιπόν την ιστορία του φοβερού Σχιούτεν Δόζι, του άνθρωπογάγου δράκου της Ιαπωνίας, και το πως ο γενναίος πολεμιστής Ράϊκος με την βοήθεια των πέντε σπαθάρων του τον εξολόθρευσε.

Είνε τώρα χίλια χρόνια, στον καιρό της βασιλείας του άγαθού Αυτοκράτορα Μουρακάμη, έξούσε σ' ένα προφυλαγμένο καστρί, μέσα στα βουνά και στους λόγγους, ένας φοβερός δράκος, που με τη δαιμονική του σωματοφυλακή, εκατάστρεφε τον τόπο, σκοτόνοντας, γδύνοντας, σκλαβόνοντας και τρώγοντας τον κόσμο. Ο δράκος τούτος δεν ήταν από την άρχη του δράκοντας, καθώς οι δράκοι στα άλλα μέρη του κόσμου, αλλά είχε γεννηθή άνθρωπος και η φοβερόη του άτέβεια, και τα δεινά του κακουργήματα, και η έπιμονή του στο έγκλημα του άλλαξαν τελειωτικώς το φυσικό του, και τον έμεταμόρφωσαν σε γίγαντα μ' άνθρωπογάγαν όρεξη, και τον εκατάστηταν μάστιγα του ήσυχου εκείνου τόπου. Όμοιος με πολλά άλλα υπερφυσικά πλάσματα ο δράκος αυτός είχε την μόρση ν' αλλάξη πρόσχημα, αλλά, όποια μορφή κ' αν έπαιρνε στας ώρες που ήταν έξυπνος, άμα που τον έπαιρνε ο ύπνος έφανερνόντουσαν σ' όλη την άσχημία του, κερατοφόρος, κόκκινος, άγριος γίγαντας. Την ημέρα το συχνότερο ήταν σαν ένα μεγάλο χοντρό παιδί, με καλοπέσουλην όψη, ψηλός όρτα ή όρτω πόδια, κ' επειδή έπερνούσε όλες τες άνεργες μέρες του με όργια μεθυσίου τούχε δοθή τόνωμα Σχιούτεν Δόζι, ήγουν μεγάλο μεθυσάριο παιδί. Όμως πάντα, καθώς έχω είψη,

όταν τον έπιανε ο ύπνος η κλοπέσουλη παιδιάρικη μορφή του έμεταβαλλόταν σε μορφή μεγάλου, μαλλιερού, φλογερού, κόκκινου δράκοντα, και άντις από μεγάλο παιδί έκοίτοισον ένας μεγαλήτερος, κερατοφόρος, τεράστιος γίγαντας.

Ο τρομερός δράκοντας έθρεφότου μόνο μ' άνθρωπίσιο κρέας, και για να γιομίζει το κελλάρι, αυτός και η φοβερόη του σπείρα, έρχμαζαν τον τόπο σφάζοντας και ληστεύοντας και σκχόνοντας για σκλάβους, άντρες, γυναίκες και παιδιά. Και τες καλήτερες γυναίκες και τα καλύτερα παιδιά τάτρωγε ο ίδιος ο γίγαντας. Και είχε τα ζεύκια του από τες άμορφήτερες γυναίκες, μεγάλες κυράδες, (πιασμένες στα εύγενικά καστέλλια που αυτός και οι δαίμονές του εκύριεβαν και κατάστρεφαν) ως που έρχότου κάθε μινής ή σειρά για να σρχτη και να φαωθή.

Όμως η είδηση από τες άπανθρωπείες αυτές έφτασε στη ακοή του καλού γέρου αυτοκράτορα Μουρακάμη που έλυπήθηκε υπερβολικά κ' έθύκωσε κ' έδγαλε κήρυξη ρωτώντας αν δεν υπάρχει στο βασίλειο κανένας γενναίος που ν' άθελε να παλέψη με το Σχιούτεν Δόζι, και να έλευτερώση τον τόπο από την κατάθλιψη.

Στον καιρόν αυτόν ο καλήτερος πολεμιστής της Ιαπωνίας ήταν ένας Ιοριμίτσου, άρχηγός της φάρας Μιραμότο και για τις μεγάλες άντερείς του είχε παράνομα Ράϊκος, που μετόυτο μένει γνωρισμένος στας μεταγενέστερες έποχές. Έτούτος για χρόνια είχε ταξειδέψη στην Ιαπωνία σαν πλά-

λιστα όταν γίνεται νυχτέρι επειδή έχει πολλή δουλειά ο μύλος.

Έτσι λέει κάποιος διότιχο:

Άλθετε σάρι το βραδύ κ' εγώ που σε κοιτούσα
ο μύλος για ή καρπούλα μου δέν ήξερα αν κτυπάη

Άλλά δεν υπάρχει άλλο μέρος που να θέλη κανείς
ταξιδεύοντας να κακονυχτήση μια φορά από μύλον ο
όποιος να είναι και χάνι μαζί.

Εκεί μαζεύονται γυναίκες από τα κοντινά χωριά
και ταξιδιώτες, βοσκει και ξηνητεμένοι που έρχονται
στα χωριά τους τις γερατές, έργατες και έργατριες που
έβγαζαν το ύφασμα τους κάτω στην κάμφο, παπάδες που
πάνε να λειτουργήσουν τα χωριά, κληρικοί, ψευτογια-
τροί, ζητιάνοι, γυρολόγοι και έμποροι και μέσα σ' αυ-
τούς και κανένα οργανοπαίκτη.

Ακούει την άπλη γλώσσα τους, μύρια άγνωστα και
ιδιαιτερα λόγια, και βλέπει ζωντανά τα αίσθηματά
τους, τι θέλουν, τι μπορούν και τι φοβούνται, που τεί-
νουν και τι λατρεύουν. Και μέσα σ' αυτά αντιλαμβάνει
και μια ζύμωση που γίνεται στο έθνος, και καταλα-
βαίνει την πορεία που τους έδωκαν οι γονείς τους, την
πορεία που έδωκαν ή βιά δώκουν στα παιδιά του, και
την πορεία που ήλ τραβήξη ή πατριδα μας. Πάντα
διακρίνεις ότι έχρη του θεωρεί την νόμο και το κρά-
τος ο λαός.

Και όταν κερκούν τον οργανοπαίκτη, θερμαίνε-
ται λιγάκι, παίρνει τη φωνική και λιτή λύρα κι άρ-
χιζάει ένα γνωστό και μονότονο τραγούδι:

Τρίτη τετραδή θλιβεή, πέστη φαρμακωμένη.

Ποιός πώς τα λέει αυτά για την κακή πορεία που
ήλ τραβήξη ή πατριδα μας γιατί δεν έφρόντισαν οι κυ-
βερνήτες της να παιδαγωγήσουν όπως πρέπει το λαό.

Όλοι σώπασαν όταν άκουσθηκε το όνομα του Κα-
ρυσσάκη μεσ' στο τραγούδι είναι περίεργο που τόσο
καλά ξετίμησε ο λαός του άγιονος την άξια του Κα-
ρυσσάκη και του Μπότσκη και τους έβγαλε τραγού-
δια που φανερώνουν μεγάλη θλίψη για τον θάνατό τους.

Το ζύμημα ενός παιδιού μικρού μάζ διακόπτει.

Η μάνα του άδικως το ναυορίζει λέγοντας:

Νάνι νάνι και σπαράνι
και χλωρό τυρί στη στήνη.
Έλα ύπνε ύπνωσέ το,
Παναγιά άποκοίμισέ το.

Όταν έφεραν ζύλα και ή φωτιά μάζ έθερμάναν
όλους έπαψε και το παιδί και εκεί κατά τα μεσάνυχτα
και ή ήκουθενά μας. Μόνο ο μύλος άλθε ως το πρωί.

(άκλουθε?)

ΚΩΣΤΑΣ Σ. Γ*

ΞΕΝΟΙ ΑΝΤΙΛΑΛΟΙ

ΤΡΑΓΟΥΔΑΚΙ

(Henri de Régnier)

Μ' ένα μικρό καλάμι μοναχά
Ν' ανατριχιάσουν έκανα τα χόρτα.
Και το λιβάδι κ' ή γλυκειά τιτιά,
Κι' αυτό που τραγουδάει το ποταμάκι.
Έκανα μ' ένα μόνο καλάμακι
Να τραγουδήσ' ή λαγκαδιά.

Εκείνοι που περάσαν στού βραδιού
Τα βάρη τάκουσαν, στους λογισμούς τους,
Μακριά, κοντά, σδυμένα, καθαρά.
Κείνοι που τάκουσαν στους λογισμούς τους
Διαβαίνοντας, βαθεία μέσ' στην ψυχή
Άκόμη θα τάκουν, και θα τάκουνε
Άτέλειωτα να τραγουδή.

Ένα καλάμι μούφτασε μικρό
Που τόκοφα στη βούθη πέρι:
Όπου με πρόσωπο ήρθε σκυφτό
Κι' άντιφε, γίστηκε μια μέρα
Ό' έρωτας θρηνώνας, για να κλάψουν
Όσοι περνούσαν, να τρεμουλιάση
Το χόρτο, το νερό ν' ανατριχιάση.
Μόνο με μια του καλάμιου πνοή
Τό διάσε έκανα να τραγουδή.

ΑΝΑΣΤΕΝΑΓΜΟΣ

(Sully Prudhomme)

Ποτέ να μη τη δώ, ποτέ να την άκούσω,
Ποτέ και τ' όνομά της δυνατά να πώ,
Μα πάντοτε πιστός, πιστός να την προσμένω,
Και πάντα να την αγαπώ.

Ν' άνοιγω την άγκάλη μου, και να προσμένω
Του κάκου, και σαν πρώτα να την ξανακλειώ
Μα πάλι άκόμη την άγκάλη μου ν' άνοιγω,
Και πάντα να την αγαπώ.

Όίμινα, δέν μπορώ παρά να την άνοιγω,
Και μεσ' στα δάκρια να λιώνω και να σβώ,
Και πάντ' αυτά τα δάκρια να τα σκορπίζω
Και πάντα να την αγαπώ.

Ποτέ να μη τη δώ, ποτέ να την άκούσω,
Ποτέ και τ' όνομά της δυνατά να πώ,
Πάντα με πιο πολύ καιρό να την προσμένω,
Και πάντα να την αγαπώ.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΝΕΟ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟ ΤΟΥ ΔΙΓΕΝΗ

Karl Krumdacher: Eine neue Handschrift des Digenis Akritas von—mit zwei tafeln. [Separat-Abdruck aus den Sitzungsberichten der philo-philol und der histor.Klasse der Kgl Bayer. Akademie der Wissenschaften 1904 Heft 11] Munchen 1904, Verlag der K. B. Akademie der Wissenschaften.

Από τον άνεκτίμητο και τόσον άφθονο θησαυρό των δημοτικών μας τραγουδιών σε πολλές εκατοντάδες λογαριασμούς πώς μετριώνται τ' Α κ ρ ι τ ι κ ά, εκείνα δηλαδή που κλωθογυρίζουν όλόγυρα στί πρόσωπο και τα κτωσώμακτα του Ηρακλή της μεσαιωνικής Ρωμιοσύνης, του χαρτοπολεμιστή Διγενή Άκριτα. Πολλ' από αυτά είναι σκορπισμένα στις διάφορες συλλογές των δημοτικών μας τραγουδιών, κι' άλλα πάλι είν' ακόμα άμείζωκτα κι' άτύπωτα. Πιο κοσμογονώριστα στις νότιες χώρες της Μαύρης Θάλασσας, και περισσότερο γύρω στην Τραπεζούντα, συγκεντρωτά στην Κύπρο και στην Κρήτη, μισολησμονημένα, μπερδεμένα κι' άγνωστα στο Μοριά και στη Ρούμελη. Έξω όμως από τα δημοτικά τραγούδια, καθώς και τους παραδομωίως άφθονους Άκριτικούς θρύλους και τις παραδόσεις, γνωρίζαμε ως τα τώρα και τέσσαρα χειρόγραφα, στα όποια φυλάχτηκαν παραλλοίς μιάς τρανής Ηυζαντινής έποποιίας με πρωταγωνιστή τον έθνικό μας ήρωα Διγενή Άκριτα, έποποιίας εγγαλμένης από τ' αρχέγονα τραγούδια που έφτιασε κι' έψαλλε ο λαός στού Διγενή τη δόξα. Και μ' όλον ότι σχολαστικοί και βουτηγμένοι σε μια άπέφικτη θεολογία ήσαν οι διασκευαστές που στρώσαν μ' άφύσικα τρόπο τ' άρχέγονα Άκριτικά δημοτικά τραγούδια σ' έποποιία, μ' όλο τουτό αυτό το έπος έχει μέσα του μια ξεχωριστή λαμπράδα, ένα πανώριο φανέρωμα που αν το γυρέψη κανείς σ' άλλα Ηυζαντινά κείμενα, χαμένος κι' άσπιστος ο κύπος του, γιατί ποτέ και πουθενά δέν ήλ τώση τόσο τρανή και με τόση ζωοφρόδα. Με το διάβασμα της έποποιίας του Διγενή ξεχωρίζουμε μια διαφορετική ζωή των Βυζαντινών γονέω μας, ζωή γιομάτη όλο λεβεντιά και παληκαρασύνη, άγώνες και κρουξίματα στεφανωμένα πάντοτε με νίκες και με τρόπια. Τέσσαρα χειρόγραφα ως τώρα γνωρίζαμε, καθώς παραπάνω είπαμε, με παραλλοίς της Άκριτικής έποποιίας. Πρώτο χειρόγραφο, από το όποιο δώ και τριάντα χρόνια άπώνου κάτω πρωτογωνορίστηκε ή έποποιία του Διγενή, είναι ένα Τραπεζουντιακό, άκέραιο, γραμμένο τον ΧVI αιώνα, κ' έχει στίχους άκεραίους 3182, μα μ' εκείνους που λείπουν στην αρχή λογαριαζόμαστε πως ήθε πάνω από 4000. Το Τραπεζουντιακό χειρόγραφο δημοσιέφτηκε από τον μακαρίτη φίλο μου Emile Legrand και τον κ. Κ. Σάθα α (1) κ' έπειτα πάλι από τον κ. Σάθα α Ιωαννίδη στή Κωνσταντινούπολη στα 1887. Δεύτερο χειρόγραφο γνωρίστηκε από το I o s e p h M ül-

νητας άρματωδός και στα ταξίδια του τον άκολουθούσε ο πιστός του σκουροφόρος Τσοούκας. Έτιμωρούσε πάντα την άδικία, έπολεμούσε τους δαίμονες, κ' έδοθηόσε τους άδικημένους, και σ' ένα ξεκίνημά του είχε καταβάλη το μεγαδάκιμα Σπίδες, που γι' άφτόν ίσως σ' έομιλήσω μίαν άλλη φορά.

Στο κράξιμο λοιπόν του άφτοκράτορα, άμα πούγες διαλαληθή, ο Ράϊκος επέταχτη και θερμά έπαρακάλεσε να του δοθή άδεια ν' αναλάβη το τεφέρι, κι' ο ήλικιωμένος μονάρχης μ' εύχαρίστηση έδέχτη την προσφορά, βεβαιώνοντας τον πολεμάρχη που έβανε βίαση στο λόγο του και στην άφρωσή του, και τον έρώτησε τι βοήθεια του έκανε χρεία. Μα ο Ράϊκος δέν ήθέλητε βοήθεια άλλη παρά τους πιστούς του σπαθάρους κ' έδήλωσε πως ήταν πατέριμος να παραβγή με το δαίμονα και με όλη τή σπείρα, με μόνον άφτους τους συντρόφους. Και έτσι του έδόθη άφροκρατορική παραγγολιά, γραμμένη με χρυσά γραμματα ν' αναχωρήση και να εξαλείψη το Σχιούτεν Δόζι κι' όσους τον έδοθηόσαν.

Πρώτα πρώτα σαν θεόφοβος πολεμιστής ο Ράϊκος έπροσκύνησε στους ναούς κάνοντας τές προσευκές του, πριν άρχήση το σφερί, κ' έλαθε τον καθαρισμό από τα χέρια των Ιερέων. Έπειτα έκάλεσε τους σπαθάρους του σε συμδούλιο, κ' ένώ έτοιμαζόνταν τα όπλα, κ' έτροχιζόνταν οι διπλόχερες σπάθες, άποράσισαν το σχέδιο. Ήκριναν πως έπρεπε να μετασηματισθούν σαν ταξιδιώτες παπάδες —

Γιαμαθούσι — που πλανιώνται πάντα στα βουνά και στούς λόγγους. Σ' άφτόν τον τρόπο ήτουν εύκολο να πηγαίνουν όλοσθες δίχως να κινούν ύποψία για την πραγματική αίτια του ταξιδιού τους. Και άφού όλα ήταν έτοιμα ξεκίνησαν και καθένας τους έφερε πισώπλατα το ζύλινο κουτί που συνειθίζουν οι ταξιδιώτες οι Ιερωμένοι, άλλα σ' άφτό το κουτί δέν είχαν μόνον άλλαξιάς από φορέματα και τρομουλίδια από έλεημοσύνες, μα και όλάκερο τον όπλισμό τους.

Έκάναν κοπιαστικά το δρόμο στα πόδια, περνώοντας δρυμά και ποτάμια και βουνά, κ' έδάδιζαν μιλία πολλά προς το Σουμιγίσι, γιατί άπόπερα από τον τόπον άφτόν εύρισκότουν το καστρί του γίγαντα. Και καθώς έπλησίαζαν άκουαν φήμες για το Σχιούτεν Δόζι και τρομερές ιστορίες για τα έγκλήματά του που έπληθιαναν κάθε μέρα σ' αριθμό και σε μεγαλότητα. Πολλοί τους άνάγκαζαν να γύρουν πίσω, ή να πάρουν άλλο δρόμο, δι: άλλιώς χωρίς άμφιβολία ήθελε τους πιάσουν και ήθελε τους φάγουν οι δαίμονες. Άλλά αυτοί δέν άκουαν, και οι συμβουλές ήταν του κάκου: οι πολεμιστές είχαν άπόφαση να παλέψουν με το δράκοντα, όσο ίδυονόνταν και να δώσουν τέλος στην καταστροφή που ερημώση τον τόπο, ειδά να πεθάνουν στη γενναίαν έπιχείρηση. Έτσι λοιπόν έπερπάτησαν, ως που έφτασαν σ' ένα μέρος έρημο και γυμνό, όπου ζωντανή ψυχή δέν άπόμνε, γιατί τώρα πλιά είχαν σιμώση στην έπικράτεια του δράκου κ' ήταν όλα γύρω τους καταστραμμένα. Τή νύχταν άφτην έκοιμηθήκαν στα ρέπια ένου άρχοντικού

καμμένου και βιαμένου με αίμα. Οι άνθρωποι που τ'εχαν κατοικήση όσο δέν είχαν σφαχτή ήταν στες φυλακές του δράκοντα.

Την έρχόμενην ήμέρα επροχώρησαν σ' ένα τόπο πετρώδη κι' άγριο, όπου μόνον πούκα έφύτρωναν, κ' είδαν μπροστά τους ένα γέροντα πολυ ήλικιωμένο, άσπρογέννη, που έστεκότου όρθός άπάνου σ' ένα βράχο. Ό γέρος τους έχαιρέτησε μ' εύγένεια και τους έρώτησε για πού έταξείδωναν. «Είμαστε ταξιδιώτες παπάδες τιμημένης πατέρα, καθώς βλέπετε», άποκρίθη ο Ράϊκος «στο ταξίδι μας έπλανηθήκαμε στην έρημο τουτον τόπο: είμαστε κινήμενοι προς κανένα καστέλι, που να θρίσκειται σε τούτα τα μέρη, για ν' αναπαυτούμε και να φάμε.»

Άλλά ο άσπρογέννης γέροντας δέν ήτουν άνθρωπος παρά αγαθό ήνέμα, φύλακας της έπαρχίας που ο καταστρεπτής κός δαίμονας είχε καταχάλαση. Άποκρίθη λοιπόν: «Ό Ράϊκο, έρω καλά πως είσαι γενναίος πρωτοστράτορας και έχι έρέας, και τούτοι είνε οι άξιοι σου σπαθάρου: και καλά γνωρίζω ποιά κριτέλι ζητείς, το καστέλι του σκληρού γίγαντα που σκοτώνει και τρώγει τους ανθρώπους του τόπου. Καλώς ήρises Ράϊκο, νάχεις την εύκή μου. Έλα τώρα με τους καλούς σου συντρόφους και φάγς και πιέ και αναπάψου στο καταφύγιό μου πριν κινήσεις για να σκοτώσεις το Σχιούτεν Δόζι». Και του έφανερώθη ποιάς ήτουν.

Όταν ο Ράϊκος και οι σύντροφοί του έμαθαν που ο γέρος ήτουν το ήνέμα του Σου μιγίσις έσκυψαν κ' έπροσκύ